

Μοντραγκόν: Η πόλη χωρίς ανεργία!

Του Γ. Σταμπούλη

- Το Μοντραγκόν αποτελεί σήμερα ένα από τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα συμμετοχικής, συνεταιριστικής οικονομίας, με δημοκρατία, ισότητα, αλληλεγγύη και αδελφσύνη, συνυπάρχοντας και συνεργαζόμενο με ένα πυκνό και ευρύ δίκτυο μικρομεσαίων (κυρίως οικογενειακών) επιχειρήσεων. Μέσα από τις δυσμενείς ιστορικές συνθήκες αποτελεί σήμερα την έμπρακτη πραγμάτωση των αρχών της αυτοδιαχείρισης των εργαζομένων

Δευτέρα βράδυ, την τελευταία εβδομάδα του περσινού Ιανουαρίου η αποστολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας καταφθάνει στην πόλη Ονάτι (Oñati), στη χώρα των Βάσκων. Το επόμενο πρωινό η πρώτη συνάντηση είχε οριστεί με τα στελέχη της Σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου του Μοντραγκόν (Mondragon). Στη διάρκεια της συζήτησης τα στελέχη του Πανεπιστημίου μας ενημέρωσαν ότι τις προηγούμενες ημέρες η πόλη τους ήταν είδηση στα ισπανικά μέσα ως η πόλη δίχως ανεργία (την εποχή που στην Ισπανία η ανεργία φτάνει το 25%). Για όσους γνωρίζουν την οικονομική ιστορία της εποχής η είδηση δεν αποτελεί έκπληξη.

Από τη δεκαετία του 1950 στην περιοχή αναπτύσσεται ένας οικονομικός όμιλος με αρχές και αξίες ριζικά διαφορετικές από εκείνες των καπιταλιστικών επιχειρήσεων. Ξεκινώντας από την πόλη του Μοντραγκόν, στη σκοτεινή εποχή της δικτατορίας του Φράνκο -με υποκινητή, εμπνευστή και μέντορα έναν αββά, τον πατέρα José María Arizmendiarieta- αναπτύχθηκε ένα οικοσύστημα επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών και ερευνητικών οργανισμών, καθώς και χρηματοπιστωτικών οργανισμών, το οποίο αποτελεί σήμερα τον 7ο μεγαλύτερο οικονομικό όμιλο της Ισπανίας, παράγει το 3,7% του ΑΕΠ και το 7,6% του βιομηχανικού ΑΕΠ της χώρας των Βάσκων (στοιχεία 2002). Ο όμιλος κυριαρχεί στην οικονομική και κοινωνική ζωή της περιοχής, η τράπεζά του (Caja Laboral) είναι μια από τις μεγαλύτερες της Ισπανίας και ο καταναλωτικός συνεταιρισμός (Eroski) η δεύτερη σε μέγεθος αλυσίδα σούπερ μάρκετ στην Ισπανία.

Τι είναι λοιπόν τόσο διαφορετικό στο Μοντραγκόν και στις γύρω περιοχές ώστε, στην αιχμή της οικονομικής κρίσης, σε μια χώρα με χρόνιο πρόβλημα ανεργίας, οι κάτοικοι να απολαμβάνουν συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, ασφάλειας και ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις του ανήκουν στους εργαζόμενους και οι διοικήσεις τους εκλέγονται και ελέγχονται από τους εργαζόμενους. Συγκεκριμένα η λειτουργία του διέπεται από τις εξής αρχές:

* Ανοιχτή συμμετοχή σε όλους όσοι αποδέχονται τις αρχές τους, ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, θρησκείματος κ.λπ.

* Δημοκρατική οργάνωση: κυρίαρχος ρόλος των γενικών συνελεύσεων των εργαζομένων, με βάση την αρχή ένα-μέλος-μία-ψήφος εκλογή των διοικητικών οργάνων.

* Πλήρως κυρίαρχος ρόλος της εργασίας στους οργανισμούς των επιχειρήσεων: κατανοείται ότι «η εργασία είναι ο βασικός παράγοντας για τον μετασχηματισμό της φύσης, της κοινωνίας και των ίδιων των ανθρώπινων όντων». Ο πλούτος που παράγεται διανέμεται με βάση την παρεχόμενη εργασία. Σταθερή προσήλωση στη δημιουργία απασχόλησης.

* Εργαλειακός ρόλος του κεφαλαίου (ως συσσωρευμένο πλεόνασμα), το οποίο είναι απαραίτητο για την οικονομική ανάπτυξη, αλλά υπόκειται στις πρωταρχικές συλλογικές ανάγκες και τον ρόλο της εργασίας.

* Συμμετοχική διοίκηση: αυτοδιαχείριση, ανάπτυξη μηχανισμών διευκόλυνσης και ενθάρρυνσης της συμμετοχής, διαφάνεια σε όλες τις πληροφορίες, ανάπτυξη και χρήση μεθόδων διαβούλευσης, διαλόγου και διαπραγμάτευσης, συστηματική εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων και προγραμμάτων κατάρτισης (ιδιαίτερα σε θέματα διοίκησης ώστε οι εργαζόμενοι να είναι στην καλύτερη δυνατή θέση να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων), εσωτερική εξέλιξη ως κύριου μηχανισμού πλήρωσης των διοικητικών θέσεων (χαρακτηριστικό της ηθικής βάσης της λειτουργίας των κοπερατίβων είναι ότι τα παιδιά των μελών μπορούν να γίνουν μέλη ενός υφιστάμενου συνεταιρισμού μόνο ως απλοί ανειδίκευτοι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από τα προσόντα τους!).

* Αλληλεγγύη στην αμοιβή: ανώτατο όριο στη σχέση ανώτατο προς κατώτατο μισθό, μισθοί συγκρίσιμοι με αυτούς στον κλάδο και τη γεωγραφική περιφέρεια (εκτός αν κρίνονται ανεπαρκείς) και επίπεδα μισθών από 10%-110% του μισθού αναφοράς (με απασχόληση από 97% έως 103% του ημερολογίου εργασίας του ομίλου).

* Συνεργασία και αλληλεγγύη: μεταξύ των συνεταιρισμών (χαρακτηριστικά το 2011 έκλεισαν δύο συνεταιρισμοί, αλλά δεν έγινε καμία απόλυση, καθώς όσοι δεν συνταξιοδοτήθηκαν απορροφήθηκαν από τους υπόλοιπους συνεταιρισμούς), με άλλους συνεταιρισμούς στη χώρα των Βάσκων, στην Ισπανία και στην Ευρώπη, με το Διεθνές Συνεταιριστικό Κίνημα.

* Κοινωνικός Μετασχηματισμός: επανεπένδυση του μεγαλύτερου μέρους των κερδών σε κοινωνικές δράσεις (10%) και στο Κεντρικό Δια-Συνεταιριστικό Ταμείο για τη δημιουργία απασχόλησης και ανάπτυξη του Ινστιτούτου Κοινωνικής Ευημερίας Lagun-Aro στον τομέα

κοινωνικής ασφάλισης.

* Παγκόσμια Δράση και Αντίληψη: ο όμιλος συμμετέχει σε διεθνείς οργανισμούς, έχει ιδρύσει το εκπαιδευτικό κέντρο OTALORA για τη διάχυση της τεχνογνωσίας και των αρχών του συνεταιριστικού κινήματος και της εμπειρίας του Μοντραγκόν, ως έμπρακτη έκφραση της αλληλεγγύης του με τα όσους εργάζονται στο πλαίσιο της λεγόμενης Κοινωνικής Οικονομίας για την επίτευξη της Ειρήνης, της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης.

* Εκπαίδευση: οι ρίζες του Μοντραγκόν βρίσκονται στην τεχνική σχολή που ίδρυσε ο εμπνευστής του κινήματος το 1943 στο τότε χωριό. Σήμερα ο όμιλος επενδύει συστηματικά στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση τόσο σε τεχνικά αντικείμενα όσο και στις αξίες και στις αρχές λειτουργίας και διαχείρισης-διοίκησης του συνεταιριστικού κινήματος. Παράλληλα έχει αναπτύξει 14 ερευνητικά κέντρα και συμμετέχει σε διεθνείς εκπαιδευτικές και ερευνητικές πρωτοβουλίες.

Το Μοντραγκόν αποτελεί σήμερα ένα από τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα συμμετοχικής, συνεταιριστικής οικονομίας, με δημοκρατία, ισότητα, αλληλεγγύη και αδελφοσύνη, συνυπάρχοντας και συνεργαζόμενο με ένα πυκνό και ευρύ δίκτυο μικρομεσαίων (κυρίως οικογενειακών) επιχειρήσεων. Μέσα από τις δυσμενείς ιστορικές συνθήκες αποτελεί σήμερα την έμπρακτη πραγμάτωση των αρχών της αυτοδιαχείρισης των εργαζομένων και αποδεικνύει ότι οι αρχές της δεν είναι απλώς ηθικές, αλλά και πιο αποτελεσματικές σε ό,τι αφορά την κοινωνική ευημερία και πιο ανθεκτικές στις δοκιμασίες των κρίσεων. Η πρακτική εφαρμογή των αξιών της συνεργατικής παραγωγής, των αμεσο-δημοκρατικών θεσμών έχει μπολιάσει την τοπική κοινωνία. Το 2000 η Barbara Peters, καθηγήτρια κοινωνιολογίας από το Πανεπιστήμιο του Long Island, ανέφερε μετά την επίσκεψή της στο Μοντραγκόν: «Στο Μοντραγκόν δεν είδα σημάδια φτώχειας. Δεν είδα σημάδια ακραίου πλούτου... Είδα ανθρώπους να φροντίζουν ο ένας τον άλλον».[i]

Σήμερα στην Ελλάδα, παρά την αποτυχημένη εμπειρία των γεωργικών συνεταιρισμών παραγωγών (με λαμπρές εξαιρέσεις) οι συνθήκες για παρόμοια εγχειρήματα είναι εξαιρετικά ώριμες. Συμμετοχικές πρωτοβουλίες ανθίζουν σε όλη την Ελλάδα, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί μπολιάζουν τοπικές κοινωνίες. Στη Βιομηχανική Μεταλλευτική και σε άλλες επιχειρήσεις που κλείνουν ή έκλεισαν οι εργαζόμενοι αναμετρώνται με τις προκλήσεις ανάλογων εγχειρημάτων με την έμπρακτη συμπαράσταση πολιτών και συλλογικοτήτων. Οι νέες γενιές, με την επικαιρότητα των γνώσεών τους, μπορούν να συναντηθούν με την εμπειρία των εργαζομένων των παλαιότερων γενεών. Στις πλατείες και τις γειτονιές οι πολίτες απέδειξαν ότι ξέρουν να διαβουλεύονται, να διαχειρίζονται υπεύθυνα τις δημοκρατικές διαδικασίες. Σήμερα είναι η ώρα να κάνουμε τις αρχές και τα όνειρα

πραγματικότητα: να περάσουμε από την Αριστερά της Δράσης στην Αριστερά της Πράξης.